

2. LEKCE:

Jak a proč si pořizujeme věci

Cíle:

Žák popíše možnosti odpovědného pořizování věcí.

Žák vyjmenuje kritéria, podle kterých výrobky lidé odpovědně nakupují.

Žák popíše, kde vyhledat informace o výrobku, který si pořizuje.

Ví i koho požádat o informace a s kým se případně poradit při

odpovědném nákupu.

Žák vysvětlí princip reklamy a upozorní na její přínosy a základní rizika (působení na zákazníky a použité strategie).

Žák popíše, jakou roli v rámci produkce a spotřeby hrají jeho rodiče, jakou hraje on sám.

Anotace:

V této lekci budou žáci pátrat po způsobech pořizování věcí. Po rychlém průzkumu ve třídě žáci vyhodnotí, který způsob získávání výrobků je v rámci třídy nejčastější, a srovnají svá zjištění se zvyky rodičů a prarodičů. Odhalené způsoby porovnájí s obrázkem, který představuje odpovědné pořizování věcí, tzv. Udržitelnou pyramidou. Také odhalí pozitiva a negativa různých způsobů pořizování věcí.

V další části lekce žáci zjistí, jak probíhá odpovědné nakupování, nejběžnější způsob pořizování věcí. Dovědí se, že k odpovědnému nakupování patří rozhodnutí, zda pořizovanou věc opravdu potřebuji, následuje správný výběr toho, co chtějí koupit (zjišťování informací), vlastní nákup, ale také péče o koupený výrobek a jeho odpovědné používání. Během práce budou žáci pracovat nejen s tričkem, ale i s dalšími skupinami výrobků (ideálně s těmi co sami nakupují). Také se seznámí s vybranými ekoznačkami a budou hledat, kde mohou získat informace o výrobku nebo s kým se o odpovědném nakupování poradit. V závěru lekce odhalí principy reklamy, vypátrají její pozitiva i negativa a navrhnou, jak se reklamě bránit. Na úplný závěr lekce si nakreslí nebo sestaví z obrázků postup, jak by sami, resp. s rodiči, chtěli nakupovat.

Struktura lekce:

AKTIVITA	ČAS	POMŮCKY
1. Co už víme	10 min.	Plakát z první lekce. Skládačka trička z osobního portfolia
2. Jak mohu získat to, co potřebuji	20 min.	PL Udržitelná pyramida (1×–2× velký formát pro celou třídu) Pomůcky pro tvorbu třídního portfolia
3. Nákup? Ale jak na to?	15 min. + 10 min.	PL Fáze nákupu (1× pro třídu větší formát pro plakát) PL Týnka a Martin nakupují – Varianta 1 (1× pro třídu nebo do skupin) PL Brainwriting – Varianta 2 (pro všechny žáky ve třídě) PL Ekoznačky (tisk ve velkém formátu pro třídu, nebo do každé skupiny) Pomůcky pro tvorbu třídního portfolia

4. Reklama, čím je zajímavá?

20 min

PL Reklama, kde ji potkám (obrázky nebo tabulka)
Ukázková reklama na YouTube nebo na www.tvspoty.cz

5. Můj nákup

15 min.

PL Fáze nákupu (pro každého žáka, rozstříhané)

Odborné podklady:

- Rizika spojená s reklamou
- Ekoznačení v ČR
- Udržitelné oblečení
- Spotřební zboží a udržitelnost
- Udržitelná strava

Informace pro učitele:

- Marketing a reklama
- Reklama a její působení
- Maslowova pyramida

Domluvte se, že nejzajímavější reklamy nafotíte a uděláte si ve škole výstavku obrázků.

Portfolio:

Třídní: Plakát Jak pořizujeme věci a plakát Jak nakupujeme doplněný o zásady odpovědného nakupování (způsoby a důvody rozhodování, získávání informací o výrobku, jak odolat reklamě apod.).

Osobní: Můj nákup – psaný nebo obrázkový příběh nákupu oblíbeného výrobku doplněný o odpovědi na závěrečné otázky.

Před lekcí:

Všímejte si reklam:

- Požádejte žáky, aby sledovali po určitou dobu (2–3 dny, např. přes víkend), kde všude se mohou setkat s reklamou. Kdo bude chtít, může svá zjištění zaznamenat do PL Reklama, kde ji potkám? U mladších žáků je možné vyzvat ke spolupráci rodiče.
- Domácí aktivitu můžete nahradit pátráním po reklamě na společné procházce nebo během školního dne.
- Připravte si k promítnutí, po dohodě se žáky, oblíbenou reklamu.

Popis lekce:

1. Co už víme

V úvodu lekce si stručně připomeňte příběh trička z 1. lekce. K opakování použijte plakát z minulé hodiny nebo skládačku trička z osobního portfolia žáků. Připomeňte si, kdo a co se na výrobě trička podílí a co do výrobku vkládá.

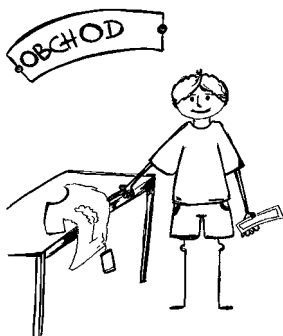
Ahoj děti,

nemohli jsme se dočkat, až vás zase uvidíme. Chceme si s vámi připomenout, co jsme v minulé lekci zjišťovali. Povídali jsme si, jak se vyrábí tričko a co vše zažije od semene bavlníku až po roztrhání. K připomenutí nám pomohou plakát nebo skládačka trička z minulé lekce a následující otázky:

- Co vás první napadne, když se zamyslíte nad tričkem?
- Povídali jste si s někým o tom, co jste se s námi minule naučili?
- Proč bychom se o tričko měli dobře starat?
- Nyní si v rychlosti připomeňte příběh trička podle obrázků.
- Umíte si představit i příběh jiného výrobku?

Poslední otázku využijte jako přechod k další části lekce. Najděte jednoduché příběhy dalších výrobků, např. jaký je příběh jednoduché látkové či dřevěné hračky (ušité nebo vyrobené doma) nebo domácího moučníku. Zkuste příběh výrobku popsat podobně jako příběh trička. Inspirace viz Odborné materiály pro učitele. Zaměřte se na environmentálně odpovědný způsob výroby (lokálnost, etické zásady při výrobě, použití chemických látek apod.).

2. Jak mohu získat to, co potřebuji

V této části lekce budou žáci pátrat po způsobech, jak věci získáváme. Využijte **PL Udržitelná pyramida**. 2 pyramidy ve větším formátu umístěte na tabuli nebo na flip, na kterém budete tvořit třídní portfolio. Jednu nerostříhanou pyramidu pro hledání způsobů pořizování výrobků. Druhou pyramidu s rozstříhanými řádky tak, aby se daly jednotlivé řádky přesunout, ta bude sloužit pro průzkum ve třídě. Nerostříhanou pyramidu mějte k dispozici pro úvodní část aktivity. Pyramidu ukažte dětem až po zodpovězení otázek níže.

A o čem se budeme bavit dnes?

Během pátrání v minulé lekci zjistil Martin, že by nějaké tričko vlastně potřeboval. Ale jak ho získat? Nejčastěji si věci kupujeme, ale jde to i jinak? A dnes bychom s vámi rádi vypátrali všechny způsoby, jak je možné věci získat a také si budeme povídat o nakupování. Začneme hledáním všech způsobů, jak se k nám věci mohou dostat. Zamyslíme se nad tričkem a pak nad dalšími výrobky. Odpovězte si na následující otázky.

Nechte žáky, ať se nad otázkami zamyslí nejprve ve dvojicích a své odpovědi si zapisují na papír nebo do osobního portfolio. Pak společně sdílejte jejich nápady.

- Jak získáváte trička vy? Hledejte jiné možnosti než nakupování.
- Jak získáváte vy nebo vaši rodiče a sourozenci další věci, např. hračky, nábytek, elektroniku, sportovní potřeby atd.?

Nyní ukažte žákům udržitelnou pyramidu. Možnosti, které žáky napadly, porovnejte s možnostmi v pyramidě. Zjistěte, zda jste zmínili všechny možnosti a případně doplňte ty, které žáci vymysleli navíc a v pyramidě nejsou. Také si na příkladech uveďte, co jednotlivé možnosti znamenají a v čem jsou jejich výhody vzhledem k odpovědnému pořizování věcí (jsou ohleduplnější k lidem a přírodě, vzniká při nich méně odpadů apod.).

Taky jsme nad tím s Martinem přemýšleli a napadly nás stejné věci jako vás. Knihy, které si chceme jen jednou přečíst, si půjčujeme. Tričko, které mám na sobě, jsem podědila po Martinovi a skříňku doma nad stolem jsme si s tátou vyrobili.

Nyní si společně udělejte průzkum, jak kdo jednotlivé možnosti využívá – budou sloužit k porovnání ideálního stavu v pyramidě s reálným chováním, resp. s chováním, které mohou žáci reflektovat v rámci třídy. V této části využijte rozstříhaný **PL Udržitelná pyramida**.

Právě jsme zjistili, jak výrobky získáváme, a nyní zkusíme zjistit, které možnosti využíváme nejčastěji. Protože se většinu času bavíme o tričku, zaměříme se nyní na tričko, tedy vlastně na oblečení. Budeme se vás ptát postupně na různé možnosti podle udržitelné pyramidy. V případě, kdy si budete myslet, že tímto způsobem získáváte oblečení nejčastěji, se přihlásíte. Počet rukou se po každé otázce spočítá a zapíše do odpovídajícího řádku v pyramidě:

Postupně se žáků ptejte, jaký je nejčastější způsob, jak si tričko, resp. oblečení, pořizují např.: Kdo nejčastěji oblečení nakupuje? Kdo nejčastěji oblečení dědí? Atd. Po každé položené otázce se žáci přihlásí a učitel nebo žák hlasy spočítá a zapíše počet hlasů k příslušnému řádku v udržitelné pyramidě. Následuje přeskládání pyramidy.

Poznámka: Pokud pro průzkum nevyhovuje oblečení (např. proto, že s jeho pořizováním nemají žáci zkušenost), zvolte jiný výrobek, např. hračku.

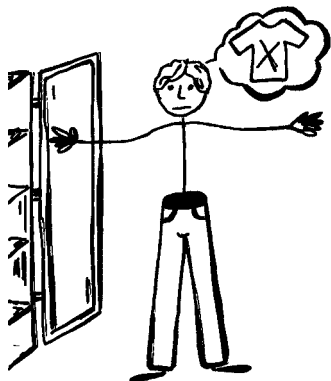

Nyní už máte spočítané hlasy, ke každé možnosti. Přeskládejte řádky pyramidy podle počtu hlasů. Řádek, který má hlasů nejvíce, umístěte dolů a řádek, který má hlasů nejméně, bude nahoře. Nyní si společně odpovězte na následující otázky. Určitě se objeví různé odpovědi. Povídejte si o tom, proč se objevují různé názory.

- Jak se změnila pyramida po přeskládání, co to znamená?
- Poskládali by vaši rodiče nebo prarodiče pyramidu stejným způsobem? Tedy pořizovali by výrobky stejným způsobem?
- Které varianty jsou odpovědnější pro životní prostředí a lidi? A proč?

Výsledky diskuze zaznamenejte do třídního portfolia. Tyto informace pomohou dětem v závěrečné části hodiny při shrnutí.

3. Nákup? Ale jak na to?

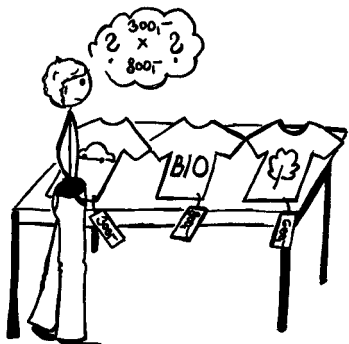
V následující části zmapujete zkušenosti žáků s nakupováním. Pro zpracování tématu nabízíme dvě varianty. V obou variantách budete hledat klíčové body a kritéria odpovědného nákupu. **Varianta 1** je založená na čtení příběhu Týnky a Martina o jejich nákupu trička a následné diskuzi. **Varianta 2** je založena na metodě **Brainwritingu**, tedy na psaní, skupinové spolupráci, sdílení nápadů a následné diskuzi. Zde žáci reflektují nejen nákup trička, ale i dalších výrobků s jejichž nákupem mají zkušenosti. Obě aktivity probíhají ve skupinách.

Varianta 1

Rozdělte žáky do **funkčních skupin**. Podle schopností a věku žáků se rozhodněte, zda žáci budou číst text sami ve skupinách (**PL Týnka a Martin nakupují**) nebo jim ho budete vyprávět vy, resp. Týnka a Martin (viz text níže). Do skupin rozdejte **PL Ekoznačky** nebo je promítněte, případně vyvěste po třídě.

Protože víme, že nejvíc věcí nakupujeme, rozhodli jsme se vypátrat, jak to děláme a jak se při nákupu rozhodujeme. Proč si vlastně koupíme to, co si koupíme. Jak už jsme zmínili, Martin zjistil, že potřebuje tričko. A proto jsme se rozhodli vyrazit na nákup sami.

Nyní si přečtete nebo převyprávějte příběh **Týnka a Martin nakupují**. Příběh je rozdělen do několika částí: Zamyšlení před nákupem; Kolik to bude stát, mám na to?; Kam vyrazit a podle čeho vybrat?; Výběr v obchodech a Pozor na reklamu. Ke každé části jsou připraveny otázky k diskuzi. Věnujte se vždy jedné části. Nechte žáky, aby si odpověděli na otázky, poté přečetli text Týnky a Martina a po přečtení porovnali své odpovědi s vyprávěním a zaznamenali rozdíly. Po každé části s dětmi sdílejte jejich zjištění a diskutujte o nich. Během diskuze tvořte plakát **Jak nakupujeme**. Využijte **PL Fáze nákupu**. K obrázku představujícím danou fázi nákupu zaznamenávejte klíčové body a kritéria pro odpovědný nákup (ohleduplný k životnímu prostředí a lidem).

Zamyšlení před nákupem

- Věděli byste, kam a co máte jít koupit?
- Nakupujete vždy jen to, co potřebujete? Zamyslete se, proč to tak je.

Na náš první nákup jsme se těšili tak, že jsme chtěli hned vyběhnout do obchodu. Ale co to? Nevíme, kam jít a co přesně koupit, a hlavně jsme se zapomněli zamyslet, jestli tričko opravdu potřebujeme. Tak jsme sedli a dali hlavy dohromady. Jestli tričko potřebujeme, jsme věděli hned, protože Martin právě 2 trička věnoval mladšímu bratranci, protože z nich vyrostl, a bylo škoda je vyhodit. Tak potřebuje koupit dvě nová, aby je nahradil. Jedno tričko jsem od Martina dostala já, bylo takové univerzální, pro kluky a pro holky. Ale nutně potřebuji, tedy spíš bych si ho moc přála, jedno růžové tričko s Jednorozcem. Máme s holkama partu a všechny už takové tričko mají, jenom já ne.

Zde je možné pracovat s Maslowovou pyramidou (např.: co jsou životně důležité věci, věci pro radost, věci vyjadřující příslušnost ke skupině apod.), viz **Maslowova pyramida**.

Kolik to bude stát a mám na to?

- Kolik asi takové tričko stojí? Odhadněte.
- Jak je možné peníze na tričko získat?

Co chceme koupit už víme, ale jak to bude s penězi? Je potřeba se domluvit s rodiči. Rodiče souhlasili a Martin dostal na dvě trička 300 Kč a já 150 Kč na to růžové. Budu mít brzo svátek, tak to budu mít jako dárek. Než jsme se vydali do obchodu, raději jsme si každý z našich našetřených peněz vzali 200 Kč. Pro jistotu, protože když chodíme s rodiči nakoupit, často se nám líbí trička třeba se speciálním obrázkem a ta bývají dražší.

Kam vyrazit a podle čeho vybrat? Informace o výrobku, kde je zjistím?

- Co všechno potřebujete vědět před tím, než jdete na nákup?
- Víte, podle čeho si budete vybírat? Víte, kde můžete zjistit informace?
- Víte, že některé výrobky mají speciální označení? Znáte některá?

Teď kam půjdeme? Rozhodli jsme se, že vybere nějaké obchodní centrum, je tam více obchodů, kde můžeme porovnat různé možnosti, a je tam větší šance, že koupíme tričko ve slevě. Cestou do obchodáku je také second hand, tak se případně můžeme podívat i tam. Jak nám poradila maminka, měli bychom při nákupu také vybírat podle toho, jak jsou trička kvalitní – látka by měla být pevná a příjemná na omak. A my už víme, že se můžeme orientovat i podle cedulek nebo visaček na tričkách.

V diskuzi se zaměřte na to, kde všude je možné zjistit informace o výrobcích, a to nejen o tričku, a seznamte žáky s vybranými ekoznačkami, níže zmiňujeme fair trade. V tipu do výuky uvádíme odkazy na další aktivity na práci s ekoznačkami.

Samostatné aktivity na téma Ekoznačky najdete [zde](#).

Výběr v obchodech a pozor na reklamu

- Podle čeho se nakonec děti v obchodech rozhodovaly? Jak byste tričko vybírali?
- Kde byste mohli důležité informace najít?
- Požádali byste někoho o radu, jak se při nákupu rozhodnout? Koho?
- Víte, jak na vás může při nákupu zaútočit reklama? Uveďte příklad.
- Při čtení příběhu, hledejte místo, kde na děti útočí reklama nebo reklamní trik.

Vše jsme si promysleli, tak hurá na nákup. Prošli jsme čtyři obchody a nabídka byla všude hodně podobná, ale my jsme se nemohli pořád rozhodnout. Tedy spíš Martin, já jsem našla jedno super tričko s jednorožcem, ale musela jsem si ještě 100 Kč doplatit. Martin to měl těžší. Cestou sem si v second handu koupil tričko se super obrázkem a jen za 50,- korun, to bylo moc výhodné, ještě na něm našel značku fair trade, takže věděl, že za tričko dostal ten, kdo ho šil, dobře zapláceno, a tak byl úplně spokojený. Jenže potřebuje ještě jedno tričko a nemůže se rozhodnout, jestli si koupit 2 trička za 250 Kč. Ale moc se mu nelíbí barva jednoho z nich a vypadají taková slabší, že by se mohla brzo roztrhat. Nakonec zvolil jedno pevnější tričko za 200 Kč, které se mu opravdu líbilo. To třetí, které bylo ve slevě, stejně nepotřebuje.

Když jsme přišli domů, maminka nás za náš výběr pochválila a měla radost, že Martinovi ještě nějaké peníze zbyly, a tak si je mohl schovat do kasičky.

I my jsme měli radost, jak se nám nákup podařil, teď jen o trička správně pečovat, aby nám vydržela co nejdéle.

Jako shrnutí této části si se žáky projděte zaznamenaný průběh nákupu, který jste vytvořili do třídního portfolia, a zvýrazněte nejdůležitější body pro odpovědný nákup. Pro povídání o reklamě využijte **Reklama a její působení**. Více se reklamě budete věnovat v další části lekce.

Varianta 2

V této aktivitě budete hledat odpovědi na otázku **Jaký je ideální postup při nakupování? metodou brainwritingu.** Jedná se o brainstorming v psané podobě. Jde o generování nápadů a výběr toho nejlepšího. Oproti brainstormingu tato metoda umožňuje získat mnoho nápadů v kratším čase a dává stejný prostor všem typům žáků (např. extravert/introvert).

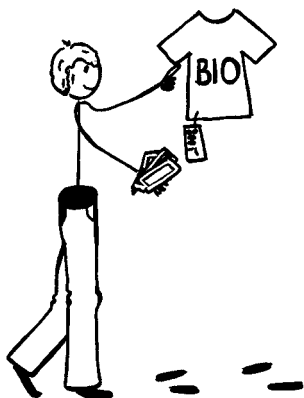
Žáky rozdělte do skupin po čtyřech a každému rozdejte **PL Brainwriting**. Jako inspiraci rozdejte žákům **PL Ekoznačky** do každé skupiny nebo vyvěste značky po třídě, případně je promítněte. Žáci se posadí do kruhu, aby si mohli v intervalu 3 minut posílat PL. Během prvních 3 minut žáci vymyslí postup nákupu daného výrobku a zapíší ho přehledně do PL. K tvorbě má žák k dispozici v PL inspirační poznámky a otázky. Po 3 minutách posune papír spolužákovi doprava. Ten k danému nákupu zapisuje své nápady či poznámky nebo vymyslí úplně nové možnosti. Opět v limitu 3 minut. Tento postup opakujte, než se papír dostane ke svému původnímu pisateli.

Ještě před aktivitou si ujasněte pravidla aktivity.

- Nápady během hry žáci nekomentují, jen pracují se svými nápady a reakcemi.
- Dohodněte se na značení, jak komentovat předchozí nápady, např. pokud souhlasím označím fajfkou nebo čárkou, nové nápady či vylepšení píšou vedle souvisejícího nápadu.
- Dodržujeme časový limit. Píšeme čitelně.
- Výrobek k nákupu si volí každý žák, měl by vycházet z jeho vlastní zkušenosti. Okruh výrobků můžete omezit společnou dohodou, která vychází z informací o tom, co žáci nakupují sami.

Poznámka: Časový limit a počet kol lze upravit podle počtu žáků ve skupině a podle časových možností.

Po ukončení cyklu otázek žáci sdílejí informace ve skupině a společně hledají a zapíší postup odpovědného nákupu a jeho nejdůležitější body. Zapíší také, proč jsou tyto body důležité. Zjištění jednotlivých skupin sdílejte ve třídě a diskutujte o nich. Pro diskuzi využijte otázek k jednotlivým fázím nákupu z Varianty 1.

Během diskuze tvořte plakát **Jak nakupujeme**. Využijte **PL Fáze nákupu** ve větším formátu nebo jednotlivé fáze znázorníte sami a pojmenujte vlastním způsobem, resp. podle zjištění a návrhů žáků. Nejprve odhalte fáze nákupu (např.: Zamyšlení před nákupem; Kolik to bude stát, mám na to?; Kam vyrazit a podle čeho vybrat?; Výběr v obchodech a Pozor na reklamu). Poté zvolte obrázky k jednotlivým fázím a k nim zaznamenávejte klíčové body a kritéria pro odpovědný nákup (ohleduplný k životnímu prostředí a lidem). Během diskuze je možné pracovat s Maslowovou pyramidou (např.: co jsou životně důležité věci, věci pro radost, věci vyjadřující příslušnost ke skupině apod.), viz **Maslowova pyramida**.

4. Reklama, čím je zajímavá?

Jedním z nejdůležitějších faktorů, které nákup ovlivňují, jsou reklamy. V této části budeme hledat podstatu reklamy a její strategie a také možnosti, jak jí odolat. Na úvod diskutujte s dětmi o tom, co zjistili před lekcí nebo to, jaké mají s reklamou zkušenosti.

Teď už všichni víme, jak správně nakupovat. Během povídání o nákupu jste si určitě povídali o reklamních tricích a o reklamě, která je všude kolem nás. V našem příběhu jste si jistě všimli nabídky dvou triček za cenu jednoho. Určitě reklamu vnímáte a možná jste před lekcí sledovali, kde všude reklamu můžete potkat a v jaké podobě. Popovídejte si společně o tom, co všechno jste zjistili.

O reklamě a jejích strategiích se informujte v příloze **Reklama a její působení**.

Sepište společně všechna místa, kde se reklamy mohou nacházet, do třídního portfolia nebo využijte **PL Reklama, kde ji potkám** (obrázek).

Nyní se budeme zabývat konkrétní reklamou a hledat její podstatu.

Vyberte společně nejoblíbenější reklamu nebo tu, kterou sledujete nejčastěji, a pusťte ji z internetu. Pokud máte možnost, můžete sledovat reklamu ve skupinách podle toho, které dáváte přednost. Po zhlédnutí reklamy si odovězte na následující otázky:

Na následující otázky si žáci odovědí ve skupinách nebo ve dvojicích a pak odovědi společně sdílejí.

- Co reklama zobrazuje a proč?
- Co nám reklama chce říci?
- Najdete rozdíly mezi reklamou a realitou? Zkuste vysvětlit, proč to tak je.

V případě potřeby pusťte reklamu znovu a postupně hledejte odovědi na otázky. Zaměřte se na rozdíly mezi reklamou a realitou, porovnejte reklamu s pohádkou – co nám reklama chce říci.

Protože jsme se dozvěděli, jaké figle reklama používá, zamyslete se nyní nad tím, jak se reklamě můžete bránit a svá zjištění zaznamenejte.

Hledejte s dětmi možnosti, jak se můžeme reklamě bránit (např. hledáním informací, odmítnutím výrobku apod.). Svá zjištění (reklamní triky a obranu proti nim) opět zapište do třídního portfolia.

5. Můj nákup

Shrňte se žáky, co jste se v lekci dozvěděli, a vyzvěte je k tomu, aby sami navrhli postup nákupu svého vysněného nebo oblíbeného výrobku. Žáci mohou postup nákupu nakreslit nebo popsat sami nebo využijte rozstříhaný **PL Fáze nákupu**, který si složí a nalepí do osobního portfolia a doplní o odovědi na otázky.

Nyní si každý do osobního portfolia sestavte nebo nakreslete postup při nakupování a odovězte si na následující otázky. Pokud už umíte psát odovědi si zapište. Pokud ne, zapiše je paní učitelka do třídního portfolia.

- Víš, jak je možné pořídit věci? Vyjmenuj několik způsobů.
- Uměl bys teď jít sám nakoupit nebo poradit dospělákovi, jak nakupovat?
- Myslíš, že se dokážeš rozhodnout, zda opravdu potřebuješ novou věc? Proč je toto rozhodování důležité?
- Poznáš reklamu? A víš, jak jí odolat?
- Co je pro tebe při rozhodování o nákupu nejdůležitější? Změnilo se to nějak po dnešní hodině?

Otázky přizpůsobte věku a schopnostem žáků.

